

Zoltán Dominika

A költő lejön a dombtetőről – de írni visszajár oda

(Győrffy Ákos *A hegyi füzet* című kötetéről)

A hegyi füzet, a szerző első prózakötetéhez hasonlóan (*Haza*, 2012), szintén az esszé a naplóbejegyzés és a prózaköltemény határán mozgó rövid írásokat gyűjt egybe. Nevezhetnénk naplónak is, de minden egyes töredéke több annál, a személyes történetírás helyett az írás minden energiája az „önmagam” meghaladására, megszüntetésére irányul. A szerző időről-időre felkapaszkodik a vadcsapásokon a dombtetőre, egy elhagyott faházhoz, ahol az üres füzetet találta, vagyis ahol írni lehet és kell. Minden bejegyzés merülés a tudat alá, behatolás az erdő mélyébe: „Tele van az erdő énem levetett burkaival” (55).

Mit jelent ebben az esetben az erdő? Mit jelent ez az örökös Börzsöny? Győrffy Ákos költői világában a természet nem a metafora egyik síkja. „Belépve az erdőbe eltűnök a világ elől, de ezzel egy időben kilépek egy másik világ színpadára. Fák, kövek, állatok, vizek, csillagok lakják ezt a névtelen világot. Ide belépve az ember sem más, mint egy a névtelenek közül. Végre élsz – mondja egy hang valahonnan” (66). Eggyé válni a térrel, átélni a domborzatot, vagyis a hegyek, erdők, dombtetők, vízmosások, kövek, fák *elrendezését*, amit megérteni nem lehet, csak rájönni, hogy nem különbözik attól, aki nézi: „mintha gyónnék, mikor egy hegygerinc ívét sokáig nézem” (13). *A hegyi füzet*, ahogy a *Haza* is, olyan könyv, melyben a természet átélése valóban vallomásként valósul meg. A természet megfigyelése során önmagába tekint az író, olyan mélyre, ahol feloldódnak az én határai, azaz megszűnik. „A tudatalatti mélyebb tartalmai nem sokban különbözhetnek attól, ami körülvesz, emiatt aztán egybemosódik az egész. Ami nem veszélytelen állapot, noha bizonyos értelemben akár eszményinek is tarthatnám. A tudat önnön mélyrétegeiben oldódik fel, elmerül a feneketlen, sötét vízű kútban, ami a természet. Mert nem vitás, hogy feneketlen és éjsötét az, aminek a felszínén, úgymond, az élet történik. Semmit sem tudok. Ez pedig egyszerre megnyugtató és kétségbeesítő” (38–39). Ebben az újra megtalált, ősi viszonylatban a hegyek és a fák elkezdik önmagukat jelenteni, osztatlan állapotban valósul meg a látás: a látott és a látó elkülönülése nélkül. Más szóval: bámulatos erővel ragad magával a szöveg egy olyan mitológiai erőterbe, ahol minden dolog azonos a jelentésével – a hegy az hegy, az erdő az erdő. És épp emiatt a rendkívüli tisztaság miatt, mindennek, ami bekerül ebbe a világba, hatalmas vonzereje támad. A természet mint kép soha sem ábrázoló, illusztráló értelemben jelenik meg a kötet szövegeiben, hanem a látást megnyitó-formáló képként, talán azt is mondhatjuk: ikonként. Így lesz a táj nézéséből gyónás a szöveg olvasásakor is.

Eddig lírai műről is beszélhetünk volna, hiszen csak költészet születhet, ha sikerül ez a fajta merülés. De nem mindig sikerül, és ez keresésre, kér-

dezésre, gondolkodásra, önvizsgálatra ösztönzi a költőt. Van valami, ami megakadályozza, hogy mindig megvalósuljon a látásban a néző és a látott egysége. Elkezdődik „a hiány reménytelen körbejárása”, és könnyen pokollá válhat ugyanaz a hely, ahol a mennyország tűnt fel az előbb: „a lélek sebzett, zavarodott, kétségbeesett és türelmetlen. Csak hiányokat érzékel, vágyódik valami után, kutat szünet nélkül. Íme, itt vagy, ezt akartad. És azonnal szorongás. Ritka, kegyelmi pillanatoktól eltekintve mindig ez a vége. Így válik a dombtető elviselhetetlenné, miközben folyamatosan vonz. Így válik az örület terepévé, miközben a tisztánlátás helyszíne lehetne” (31). Valami mégis megmarad a másik állapot tisztánlátásából: a tiszta gondolkodás. Igaz, a szöveg ilyenkor már jobban hasonlít naplóra vagy esszére.

Az költő tehát kitaszítottatik a paradicsomból és Danteként indul el az erdőn keresztül, hogy megismerje a világot és az emberi szenvedés bugyrait. Hajléktalanszállón dolgozik, az emberi szenvedést és a nyomort azoknak a hajléktalanoknak a történeteiből vagy tekintetéből ismeri meg. Kutatni kezdi a nyomor eredetét: „A szegénység nyilvánvalóan nem ez. Ez megalázottság és üresség. Főként szociológusok használják a »szegénység kultúrája« kifejezést. A nyomornak, a kitaszítottságnak, a szorongásnak nincs kultúrája. A nyomornak, a kitaszítottságnak és a szorongásnak csak üressége van. [...] A világnak alapvetően nem a szegénységgel kell szembenéznie, hanem a semmivel. A nyomor és kitaszítottság már ebből a semmiből következik, és nem a szegénységből” (17–18). Csak a világon kívülről jöhet az irgalom, ami az embert kiszabadítja a szorongásból, nem mi irányítjuk, nincs hatalmunk felette. „Aki uralni képes, aki igába tudja hajtani, az a szent. A szenten kívül végül is nem létezik ember. Aki nem szent, az talán nem is ember, csak az ember paródiája, a pokoli karnevál névtelen mellékszereplője, aki önhittségében valódi embernek képzei magát” (19).

A költőből így lesz esszéíró, lejön a dombtetőről az emberek közé, de ugyanolyan vallomások erővel vizsgálja, kutatja az emberi világot, mint ahogy a hegygerincet nézte. A kötetben megjelenő emberek, hajléktalanok, rokonok, a megtisztító, vallomások látásmód miatt, szintén mitológiai alakokká válnak: prófétává, bűnössé, Emberré. Mindannyian a nagy, titokzatos Színjáték szereplői. Az esszéírónak már vannak saját

emlékei, személyes története. Gondolkodik az emlékezésről, a kereszténységről, a szenvedésről, az irgalomról, a hitről, a zenéről, az írásról. De amikor ír, újra és újra visszatér az erdőbe, ahol a teljesség emléke a legerősebb, soha sem feledkezik meg arról, hogy a természet a válasz mindenre, még akkor is, ha nem vagyunk olyan állapotban, hogy értsük. „Tegnap hajnalban sétáltam egyet az erdőn. Egy nyiladékból özet vettem észre. Mozdulatlanul állt, mögöttem lassan gomolygott a köd a fák között. Fölöttünk még halványan látszott a Hold. Egy állat a puszta, nyers életével, a csillagok alatt. Irigyeltem” (18). Ez a fajta megszólalás a haiku verspozíciójára hasonlít: a figyelem megint a természetre irányul, megragad belőle egy-egy kis részletet, mely rögtön az egészet jelenti, hiszen a tudat a természetben önmagát szemléli.

E sorok írójának volt szerencséje hallani egyszer, ahogy Györfly Ákos zenél. Megpendített egy gitárhúrt, és a pendítést betette az elektronikus „végtelenítőbe”. Ehhez, bizonyos idő elteltével, egy másik hangot is hozzájuttatott, ezt is végtelenítette, és így tovább. Egy-két halk gitárhang ismétléséből, végtelenített visszhangjából alig elviselhető zúgó regeteg lett, mely magával ragadta a hallgatót, nem menekültünk fejvesztve. Különös volt benne, hogy egyszerre érzékeltük a hangokat egyesével – hiszen ott voltunk, amikor az első hang keletkezett, tanúi lettünk az ismétlődésének – és a kaotikus, mégis felépített összhangzás folyamában is. „Egy nemű zúgás, mint a pataké, a mélyén dallamfoszlányok. Soha nem érdekelt más zene, csak aminek köze van ehhez a mélyvilági hőmpölygéshez” (28) – írja erről a fajta zenéről a szerző. A *hegyi füzet* szövegeiben is érzékelhető ez az áramlás.

(*Magvető Kiadó, 2016*)